

Prof. PhDr. Drahomír Jančík, CSc., pěťasedmdesátiletý

Významného životního jubilea sedmdesáti pěti let se na podzim tohoto roku dožívá prof. PhDr. Drahomír Jančík, CSc. Narodil se 24. září 1948 v Olomouci a po absolvování střední všeobecně vzdělávací školy v Prostějově (1963–1966) pokračoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde ve společensky vypjatém období (1967–1972) vystudoval kombinaci historie – český jazyk a literatura. V roce 1974 získal titul PhDr. a o patnáct let později i CSc. (1989). Od roku 1998 působil jako docent hospodářských a sociálních dějin a v roce 2008 se stal profesorem tohoto oboru. Jeho cesta na pražskou filozofickou fakultu ale nebyla bez zákrut. Profesní dráhu začal Drahomír Jančík na pozici odborného archiváře tehdejšího Státního ústředního archivu v Praze (dnes Národního archivu) v první polovině normalizačních let (1972–1976). Své vysokoškolské působení zahájil jako odborný asistent, a to nejprve na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy (1976–1981). Od roku 1981 je profesor Jančík již trvale spjat s Filozofickou fakultou UK. Začal zde pracovat na katedře obecných dějin a pravěku ve funkci odborného asistenta a v roce 1990 přešel na nově vzniklou katedru, později Ústav hospodářských a sociálních dějin. Stal se jejím zakládajícím členem a podílel se na koncepci výuky a odborného zaměření katedry (ústavu). Posléze toto pracoviště o několik let později (v období 1995–2004) s úspěchem vedl jako jeho ředitel. Od roku 2004 až do současnosti je vedoucím semináře hospodářských dějin. Výsledky jeho odborného a pedagogického zaměření ovšem nezůstaly omezeny pouze na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, zapojil se rovněž do výuky na Vysoké škole ekonomické v Praze a Unicorn College (nyní Unicorn Vysoká škola – Unicorn University).

V Jančíkově profesních zájmech vykrystalizovalo několik témat, k nimž se během svého odborného života v různé intenzitě vracel. Předně jsou to hospodářské, sociální a politické (diplomatické) dějiny Československa a střední Evropy ve dvacátém století; dále integrační hnutí ve střední Evropě v meziválečném období; fenomén arizace a germanizace českého hospodářského prostoru v období nacistické okupace; proces formování českých/československých hospodářských elit a v neposlední řadě podmínky vzniku centrálně plánované ekonomiky v Československu (včetně mechanismu jejího fungování), sociálně ekonomické důsledky tohoto hospodářského modelu a problematika slovenského kontextu. Je autorem nejméně půl druhého sta monografií, kapitol v monografiích, samostatných studií, statí a článků, učebnic a odborných posudků či expertíz. K úspěšným obhajobám dovedl několik desítek bakalářských, magisterských a diplomových prací, stejně jako rigorózních a doktorských disertací. Podílel se také na vzniku ve své době zcela ojedinělého počínu – odborného cizojazyčného periodika *Prager wirtschafts- und sozialhistorische Mitteilungen/Prague Economic and Social History Papers*, zkráceně WISOHIM.

Pro profesora Drahomíra Jančíka je charakteristické zevrubné promýšlení a přesné uchopení tématu, nehledě na poctivost, svědomitost a houževnatost ve všech fázích

historikovy práce vyžadující úsilí heuristické, kritické i syntetické. Při čtení Jančíkových textů zaujme snaha o vytříbený jazykový výraz a styl, čímž autor nezapře druhý z vystudovaných oborů. Kdykoliv pracuje s příběhy, vystupují v nich plnokrevné postavy zasazené do poutavě pojatého děje. Pokud bychom chtěli vyzdvihnout oslavencovy lidské vlastnosti, ocenění si zaslouží především jeho vstřícnost, kolegiálnost, otevřenost a ochota pomoci.

Centrálním badatelským okruhem letošního jubilanta byly a zůstaly hospodářské a sociální dějiny. Při jakési „průběžné“ rekapitulaci odborného života profesora Jančíka můžeme konstatovat, že ve všech oblastech svého působení zanechal nerasmazatelnou stopu a otisk vlastní činnosti – ať již máme na mysli práci ve Státním ústředním archivu, která podstatně ovlivnila jeho vztah k archivním pramenům a pramenům vůbec (jejich znalost i vědomí jejich limitů), nebo výuku na dvou fakultách Univerzity Karlovy. Jako vysokoškolský pedagog je oblíben, to však neznamená, že by nebyl ke studentům dostatečně náročný. Jeho sečtělost a široké vědomosti mu navíc umožňují zasadit příslušné události do co nejplastičtějšího obrazu minulosti. Zapomenout nelze ani na organizační a odborné aktivity Drahomíra Jančíka v redakčních radách různých časopisů a grémií, stejně tak jako v řadě oborových a vědeckých rad. V neúplném výčtu připomeňme alespoň ještě jeho bohatou recenzní a oponentskou činnost na rozmanitých institucionálních či agenturních úrovních.

Zaměříme se nyní na několik období Jančíkova profesního zájmu a představme v tomto rámci jeho nejvýznamnější přínosy nejenom pro českou, ale minimálně též středoevropskou historiografii.

Profesor Jančík se od konce osmdesátých a počátku devadesátých let 20. století nejprve věnoval hospodářskému pronikání Německa do střední a jihovýchodní Evropy a s tím spojenému hospodářskému „rozleptávání“ Malé dohody. Zde je zcela na místě zmínit Jančíkovu dodnes průkopnickou a myšlenkově nosnou monografii *Německo a Malá dohoda: hospodářské pronikání Německa do Jugoslávie a Rumunska v první polovině 30. let*, která vyšla v Karolinu v Praze v roce 1990. Na ni o devět let později autor navázal monografií, jež uvedenou problematiku dovedla až do konce meziválečného období, jmenovitě *Třetí říše a rozklad Malé dohody: hospodářství a diplomacie v Podunají v letech 1936–1939* (Praha: Karolinum 1999).

Od počátku 21. století Jančík rozšířil své badatelské zájmy – jednak se to týká problematiky spjaté se zahraničním obchodem, zároveň ho ale zaujala práce na pozoruhodném projektu „Dějiny bankovníctví v českých zemích“ z roku 1999. O rok později se podílel na vydání neméně podstatné kolektivní monografie *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami* (Praha: Karolinum 1999). Dalším z jeho přínosů byla spolupráce na výzkumu dosud z různých důvodů nedostatečně zpracovaného fenoménu germanizace hospodářství českých zemí, zvláště pak arizace v období protektorátu (společně s Eduardem Kubů a Jan Kuklíkem ml.). Dokládá to v době vydání přelomová monografie *Arizace a arizátoři: drobný a střední židovský majetek v úvěrech Kreditanstalt der Deutschen (1939–45)*, která vyšla v Karolinu v roce 2005 (spolu s Eduardem Kubů). K problematice arizace se Jančík s kolegy vrátil na počátku druhého decennia 20. století (Drahomír Jančík – Eduard Kubů – Jiří Šouša: *Arisierungsgewinnler: die Rolle der deutschen Banken bei der „Arisierung“ und Konfiskation jüdischer Vermögen im Protektorat Böhmen und Mähren (1939–1945)*. Wiesbaden: Harrassowitz 2011), tentokrát s širokým zahraničním badatelským zázemím.

Následujícím, taktéž nově uchopeným tématem jubilujícího profesora Jančíka se stal hospodářský nacionalismus, jemuž se věnoval několik let, a to včetně vedení tematického projektu GAČR. Za jistý vrchol zkoumání fenoménu hospodářského nacionalismu můžeme považovat dvě kolektivní monografie, které jsou spjaty s jeho jménem, konkrétně *Nacionalismus zvaný hospodářský: střety a zápasy o nacionální emancipaci/převahu v českých zemích (1859–1945)*, svazek vydaný nakladatelstvím Dokořán v Praze 2011, respektive *O hospodářskou národní državu: úvahy a stati o moderním českém a německém nacionalismu v českých zemích*, publikováno v Karolinu 2009. Dále se Drahomír Jančík v 21. století věnoval problematice hospodářských elit (podnikatelských, bankovních, aj.).

Od počátku 21. století se oslavenec vedle již zmiňovaných oblastí soustředil rovněž na problematiku centrálně plánované ekonomiky. Takto zaměřené práce vydané se spoluautory (Eduard Kubů a Tomáš Kalina) přinesly mnohé zásadní informace o období tzv. státního socialismu v Československu. Z poslední doby můžeme ještě uvést Jančíkovu detailní analýzu československé a české ekonomiky po roce 1945, jak ji představil ve stěžejním díle k výročí vzniku československého státu Jindřich Dejmek a kol., *Československo. Dějiny státu* (Praha: Libri 2018). Zde spolu s Ludovítem Hallonem pojednal problematiku „Hospodářského a sociálního vývoje meziválečného Československa“ (s. 196–236) a společně s Miroslavem Londákem napsal kapitoly „Ekonomika a sociální vývoj v područí ideologie a politiky: transformace, stagnace, reformy (1948–1968)“ (s. 558–602) a „Ekonomický a sociální vývoj československé federace (1969–1989)“ (s. 726–769). Nakonec připomeňme, že se náš autor v různých obdobích a s různou intenzitou zabýval problematikou Slovenska z hlediska politických a hospodářských dějin.

Jak vyplývá z toho, co bylo dosud o profesoru Drahomíru Jančíkovi řečeno, jubilant zůstává nadále aktivní nejen na poli pedagogickém, ale také badatelském. Popřejme mu proto do dalších tvůrčích let především hodně zdraví a životního elánu.

Ivan Jakubec

DOI: 10.14712/23363525.2023.15